

ноамериканське дерево почали висаджувати у краях, де колись жили скіфи, не минуло ще і триста років.

Борису Олійнику (1978) на похороні в Санжарах побачились вінки з ялиці. Ялиця – карпатське дерево, на Полтавщині не росте, в ритуальних діях не використовується. В халепу часом потрапляють газетярі. З їх легкої руки дерево берека разом з чагарником клокичкою стають родичами трав'яних рослин орхідей і взагалі завезені з Монголії, а не зростають у нас споконвіку (Голос України, 13.08.03). А хамелеон раптом починає "мінати забарвлення крилець", яких у нього ніколи не було (ЛУ, 25.03.04).

У листі Президентів України "Хто знищує Кончу-Заспу?", підписаному відомими письменниками (ЛУ, 17.07.03), вживається вигаданий термін – мисливський заповідник; а сіра чапля називається рідкісним, занесеним до Червоної книги видом, що не відповідає дійсності.

Необізнаність або неухважність авторів це тільки найбільш видима причина плутанини. Уявлення про менш видимі причинно-наслідкові зв'язки може дати такий приклад. Про ворона (крука) кажуть, що він живе 300 років. Насправді вік ворона 25-30 років. Звідки ж цифра 300? Найвірогіднішим видається таке пояснення. Ворон – осілий птах, гніздо мостить на високому дереві, щороку його підновлює. Іде мимо такого дерева дід з онуком і говорить онукові: коли я був таким як ти, мій дід говорив мені, що бачив цього ворона ще тоді, коли був таким, як я. Отак 300 років і набралось. Дідова дезінформація обумовлена наступним: всі ворони, незалежно від віку і статі, за забарвленням і виглядом абсолютно схожі один на одного, дідів дід бачив далекого предка теперішнього господаря родового воронового гнізда.

Точність, однозначність терміну, – це точність думки, а відтак точність наукових узагальнень і рекомендацій, фахових рішень, державних програм. Саме тому потрібна експертиза термінів, їх уніфікація та стандартизація. Щодо лісівництва, то цю функцію могла б виконувати термінологічна комісія при Держкомлісгоспі України або при Лісівничій академії наук України (ЛАНУ). Створення такої комісії – потреба часу.

УДК 630*22

Асист. Ю.В. Зварич – УкрДЛТУ

ЛІСІВНИЧО-ТАКСАЦІЙНА СТРУКТУРА СОСНОВИХ І ДУБОВИХ НАСАДЖЕНЬ РОЗТОЧЧЯ

Висвітлено інформацію про ріст соснових, дубових і сосново-дубових насаджень в умовах Розточчя. Наведено характеристику основних лісівничо-таксаційних показників (склад деревостану, бонітет, підлісок, трав'яне вкриття, природне поновлення). Проведено порівняльний аналіз цих показників для різних за складом насаджень.

Assist. Yu.V. Zvarych – USUFWT

Forestry and tacsation structure of pine and oak plantings in Rostocha region

In article there is information about growth of pine, oak and pine and oak plantings in Rostocha region. There are characteristics of main forestry and tacsation parameters (structure of plantings, bonitet, undergrowth, natural renewal). There is comparative analysis of these parameters for different for structure plantings.

Серед деревних порід найбільш поширених у межах Розточчя є дуб звичайний (*Quercus robur*) – порода повільноростуча в ранньому віці та яка добре росте у висоту тільки при наявності підгінних порід. Дуб добре переносить бокове затінення, але негативно реагує на верхове [6]. Сосна звичайна (*Pinus silvestris*), на відміну від дуба, є породою світлолюбивою і швидкоростучою [6]. Тому корінні дубово-соснові фітоценози утворюються в умовах конкурентних взаємовідносин. Відповідно до проведеного нами аналізу природно сформовані дубово-соснові насадження у західних районах України, здебільшого, є пристигаючими і стиглими з переважанням сосни. Участь дуба стосовно запасу не перевищує 40 %, але нерідко зменшується до 10 % [2]. На Розточчі найбільш представленими є соснові (42 %), дубові (23 %) і букові (15 %) ліси, звичайно з домішкою листяних порід [1]. Тому у представленій роботі ми детальніше торкнемося структури як чистих соснових і дубових деревостанів, так і змішаних сосново-дубових.

Відповідно до прийнятої програми, дослідження проводились у соснових, сосново-дубових і дубових насадженнях Українського Розточчя. Закладку пробних площ проведено за загально прийнятими методиками [5, 8]. На кожній з пробних площ визначались найбільш важливі таксаційні показники деревостану (середній діаметр, середня висота, повноти і запаси, клас бонітету) [7]. Оцінка успішності природного поновлення деревних порід проводилась за методикою М.М. Горшеніна [4, 9]. Трав'яне вкриття оцінено за методикою Г.М. Висоцького [3].

Пробні площі закладались у стиглих і у середньовікових насадженнях (табл. 1).

Табл. 1. Характеристика деревостанів на пробних площах

№ з/п	Площа, га	Склад деревостану	Тип лісу	Вік, роки	D _{сер} , см	H _{сер} , м	Повнота	Бонітет	Запас на 1 га, м ³ /га
1	1	7СЗД+Г	С2-ГСД	110	39	26,2	0,61	II	476
2	0,5	9Д1Г+Бк	С2-гбкД	110	46,8	24,7	0,83	II	352
3	0,5	10С+Д	В2-ДС	110	36,3	26,3	1	II	507
4	0,6	7Д1С1Кл1Г+Бк, Б, Мд, Чш	С2-ГСД	40	12,5	13,3	0,82	II	118
5	0,6	6С4Д+Г, Бк, Кл, Яв, Б, Чш	С2-ГСД	40	14,6	13,2	0,96	II	199
6	0,2	9Д1С+Г, Бк, Кл, Мд	С2-ГСД	40	12,3	10,2	1	III	109

Деревостан. На підстави аналізу даних табл. 1, можна зазначити, що пробні площі представлені чистими і змішаними сосновими, дубовими і сосново-дубовими деревостанами. Як правило, у стиглому віці насадження є одновіковими, високої продуктивності та повноти (ростуть за II класом бонітету). Пробні площі закладені в оптимальних лісорослинних умовах для росту даних порід (ПП-1 – ПП-3). На ПП-1 у першому ярусі переважає сосна звичайна і дуб звичайний, у другому – граб звичайний; на ПП-2: перший ярус – дуб звичайний, другий – граб звичайний; на ПП-3 у першому ярусі переважає сосна звичайна, у другому – дуб звичайний. Аналізуючи біометричні показники, можна відзначити, що найбільший середній діаметр є у дубовому насадженні (ПП-1), у сосновому і сосново-дубовому насадженнях (ПП-2, ПП-3)

середні діаметри приблизно однакові. За висотою ж навпаки, на ПП-2 і ПП-3 спостерігається приблизно однакова середня висота, більша ніж на ПП-1. Щодо запасу насаджень на 1 га, то він найбільший у чистому сосновому насадженні (ПП-3), а найменший – у чистому дубовому (ПП-2).

У середньовікових насадженнях (ПП-4 – ПП-6) деревостани одноярусні, подібні за середнім діаметром і висотою, хоча на ПП-5 показник середнього діаметру дещо вищий, ніж на інших пробних площах, а на ПП-6 (дубове насадження) є дещо менша середня висота, ніж на інших пробних площах.

Підлісок присутній на усіх пробних площах. У стиглих насадженнях його кількість є неоднаковою, а видовий склад – подібний. Так, на ПП-1 і ПП-2 у підліску трапляються: ліщина звичайна, горобина звичайна, бузина чорна, крушина ламка. Підлісок розміщений не рівномірно на пробних площах з переважанням ліщини звичайної. Переважно він трапляється у "вікнах" намету деревостану. На ПП-3 підлісок дещо бідніший (крушина ламка, горобина звичайна) і його кількість є значно меншою. Середня висота підліску на цих пробних площах до 1,6 м.

У середньовікових насадженнях видовий склад підліску майже не відрізняється: ліщина звичайна, горобина звичайна, черемха, крушина ламка. Його кількість зменшується залежно від збільшення повноти насаджень. Так, на ПП-4, де повнота є нижча, ніж на інших пробних площах, кількість підліску зростає, а із збільшенням повноти насаджень (ПП-5, ПП-6) його кількість зменшується. Середня висота підросту на даних пробних площах не перевищує позначки 1,5 м.

Трав'яне вкриття є характерним для сугрудових умов і істотно не відрізняється за видовим складом на ПП-1 та ПП-2. На цих пробних площах трапляються такі види трав'янистих рослин: веснівка дволиста, анемона дібровна, маренка запашна, бальзамин не чіпай мене, щитник чоловічий, безщитник жіночий, конвалія, поодинокі трапляються чорниця, осока лісова, зірочник ланцетолистий. Переважаючими на даних пробних площах є веснівка дволиста, анемона дібровна та маренка запашна. На ПП-3 у трав'яному покриві трапляються: чорниця, бруслина, веснівка дволиста, конвалія звичайна, з переважанням по усій пробній площі чорниці, що вказує на збіднення лісорослинних умов. Середня зімкнутість трав'яного покриву становить: ПП-1 – 0,4, ПП-2 – 0,3, ПП-3 – 0,6.

У середньовікових насадженнях у трав'яному вкритті переважають наступні види: веснівка дволиста, анемона дібровна, ожина, конвалія, чорниця, бальзамин не чіпай мене, щитник чоловічий, безщитник жіночий, орляк, зірочник ланцетолистий, купена лікарська, осока лісова, осока волосиста. Середня зімкнутість трав'яного покриву становить: ПП-4 – 0,3, ПП-5 – 0,5, ПП-6 – 0,3.

Природне поновлення. Природне поновлення на вказаних пробних площах відрізняється за кількісними, віковими показниками, а також породним складом. На ПП-1 трапляється підріст явора (природне поновлення незадовільне) і граба (недостатнє). На ПП-2 наявний підріст граба (природне поновлення добре), бука (задовільне), явора (незадовільне), дуба (незадовільне). На ПП-3 є підріст дуба (задовільне), сосни (незадовільне). На ПП-4 трап-

ляється підріст клена гостролистого (незадовільне), граба (незадовільне), дуба (незадовільне), черешні (незадовільне). На ПП-5 наявний підріст граба (задовільне), дуба (незадовільне), липи дрібнолистої (незадовільне). На ПП-6 трапляється підріст граба (задовільне), дуба (незадовільне), бука (незадовільне). Варто зазначити, що процес природного поновлення сосни звичайної і дуба звичайного на усіх пробних площах є незадовільним (крім ПП-3, де поновлення дуба є задовільним, але підріст формує другий ярус насадження і істотно не впливає на склад і запас деревостану).

Підсумовуючи вище наведені дані можна зробити висновок, що відповідно до лісівничих вимог в умовах Розточчя доцільніше формувати змішані сосново-дубові насадження, які є досить продуктивними, багаті за породним складом, спектром трав'яних і чагарникових видів, що по-своєму сприяє утворенню середнього та м'якого настилу і обумовлює зростання родючості верхнього шару ґрунту. Одночасно, змішані насадження є стійкішими до фітохвороб та ентомошкідників та до прояву негативних явищ.

Література

1. Генсирук С.А. й др. Комплексное лесохозяйственное районирование Украины й Молдавии. – К.: Наук. думка, 1981. – 360 с.
2. Гончар М.Т. Биоэкологические взаимосвязи древесных пород в лесу. – Львов: Вища школа, 1977. – с.
3. Горшенин Н.М., Бутейко А.И. Определение типов условий местопроизрастания. – Львов: Изд-во Львов. ун-та, 1962. – 232 с.
4. Горшенин Н.М., Швыденко А.И. Лесоводство. – Львов: Вища школа, 1977. – 302 с.
5. Воробьев Д.В. Методика лесотипологических исследований. – К.: Урожай, 1967. – 388 с.
6. Морозов Г.Ф. Учение о лесе. – М.-Л.: Гослесбумиздат, 1949. – 455 с.
7. Нормативно-справочные материалы для таксации лесов Украины и Молдавии. – К.: Урожай, 1987. – 560 с.
8. ОСТ 56-69-83. Площади пробные лесоустроительные. Метод закладки. – М.: ЦБНТИ лесхоз, 1984. – 60 с.
9. Швиденко А.Й., Остапенко Б.Ф. Лісознавство: Підручник. – Чернівці: Зелена Буковина, 2001. – 352 с.

УДК 630×221: 631.8: 630×17: 582.475.4

Ст. наук. співроб. І.П. Бондар –
Національний аграрний ун-т

ДО ПИТАННЯ ВПЛИВУ ДОГЛЯДОВИХ РУБАНЬ НА КРУГООБІГ ПОЖИВНИХ РЕЧОВИН, РОДЮЧІСТЬ ЛІСОВИХ ҐРУНТІВ ТА ПРОДУКТИВНІСТЬ СОСНОВИХ НАСАДЖЕНЬ

Дослідження свідчать, що лише сильна ступінь зрідження молодих соснових культур (12 років) сприяє в подальшому інтенсифікації кругообігу окремих елементів (азоту, фосфору, калію). При цьому не змінюється тип і хімізм біокругообігу.

Показники гумусу, загального азоту, рухомих поживних елементів за 26-ти річний період після проведення лінійного доглядового рубання мають тенденцію до зниження в 0-5 см шарі ґрунту. Поряд з тим різниця між запасом стовбурної деревини у 38-и річному сосновому насадженні (лінійне доглядове рубання), порівняно з контрольним, була незначною – 1,7 %.